Bijlage 1: afwegingskader voors en tegens

Na de eerste beantwoording van de art. 39 vragen van 20 juni jl. is een afwegingskader opgesteld van voors en tegens voor het nemen van een voorbereidingsbesluit. Op 25 oktober jl. zijn er recente ontwikkelingen geweest vanuit het demissionaire kabinet. Staatssecretaris van Ooijen heeft in een Kamerbrief aangegeven geen stappen te zullen ondernemen richting een vergunningsstelsel voor gemeenten om het aantal tabaksverkooppunten in te perken. Het nemen van een voorbereidingsbesluit is hierdoor geen passende maatregel meer.
Hierbij informeren we u echter wel over de opgedane kennis rondom voors en tegens van het nemen van een voorbereidingsbesluit.

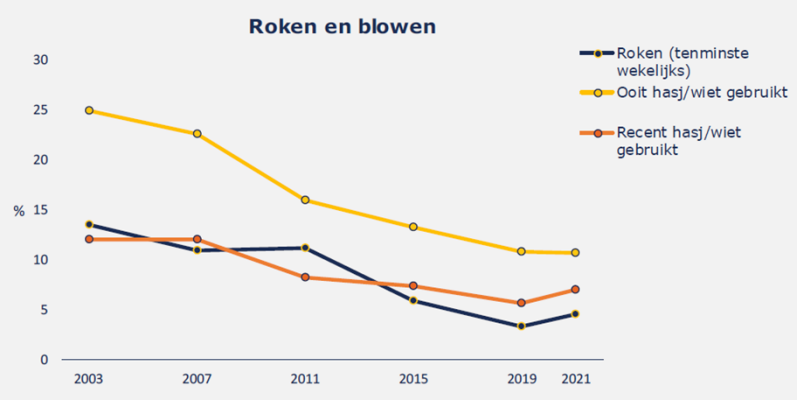
Voors

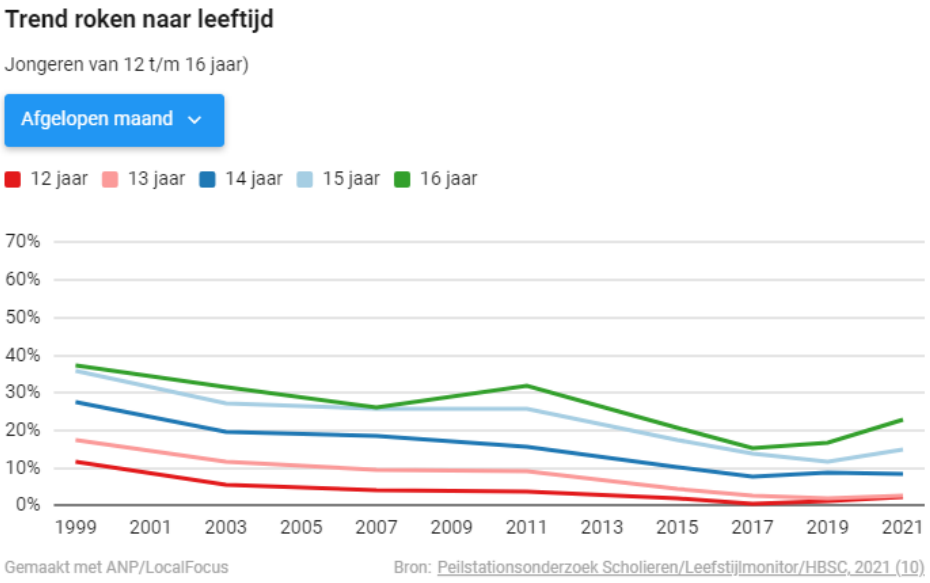
1. Door in te grijpen met een voorbereidingsbesluit kan het ontstaan van nieuwe tabaksspeciaalzaken door supermarkten voor 1 juli 2024 voorkomen worden. Op 2 oktober jl. is een inventariserende vraag vanuit een ondernemer uit de binnenstad binnengekomen bij het Ondernemerspunt over het eventueel starten van een tabaksspeciaalzaak. Dit maakt het ingrijpen met een voorbereidingsbesluit urgenter. Mogelijk volgen meer ondernemers met dergelijke plannen.

2. Vanuit het oogpunt van gezondheidsbeleid is het een logische stap om het aantal verkooppunten van tabaksproducten in Nijmegen verder terug te dringen. Vanuit de Gezondheidsagenda 2021-2024 en het Lokaal Preventieakkoord (LPA) Nijmegen streven we naar een Rookvrije Generatie in 2040. Het aantal verkooppunten van tabak verminderen, is één van de middelen om een Rookvrije Generatie te realiseren. De maatschappelijke steun voor het verminderen van het aantal verkooppunten van tabaksproducten is groot: bijna drie kwart van alle Nederlanders (71%) is voorstander van het verminderen van het aantal verkooppunten van tabak en 73% meent dat tabaksproducten en aanverwante producten alleen verkocht mogen worden in speciaalzaken, om ervoor te zorgen dat jongeren (onder de 18 jaar) niet beginnen met roken (Draagvlakonderzoek Tabaksontmoedigingsbeleid, 2022).

3. De impact van roken op gezondheid is groot. Roken is nog steeds de belangrijkste oorzaak van ziekte en sterfte in Nederland. Van de totale ziektelast komt 9,4% door roken (Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2018). Ruim de helft van de mensen die blijft roken, sterft aan de gevolgen hiervan. In Nederland zijn dit jaarlijks ruim 19.000 mensen. Zij overlijden aan een ziekte die door roken is veroorzaakt. Gemiddeld sterven mensen die roken tien jaar eerder dan mensen die niet roken.
Van de Nijmegenaren rookt 19% van de volwassenen . Er wordt twee keer zoveel gerookt door laagopgeleiden (26%) dan hoogopgeleiden (13%) (Gezondheidsmonitor volwassen 2020-2021).
Verschillen in aantal rokers zien we ook terug in de wijken. Zo is het aantal rokers in Centrum het hoogst (25,8%), gevolgd door Oud-West (23,3%) en Dukenburg (21,7%).
Het beperken van het aantal verkooppunten voor tabaksproducten kan positief bijdragen aan het terugdringen van gezondheidsverschillen. De bewoners uit deze wijken, hebben dus het meest te maken met de gevolgen van het terugdringen van het aantal verkooppunten.

4. Na een jarenlange dalende trend van roken onder jongeren van 12-16 jaar in Nijmegen, was er tussen 2019 en 2021 weer een stijgende trend te zien (corona Gezondheidsmonitor Jeugd 2021).

Ook landelijk stijgt ooit, recent en dagelijks roken onder 16-jarigen. Het aantal verkooppunten van tabak verminderen kan bijdragen aan het keren van deze stijgende trend.

5. Uit de nieuwe jongerenmonitor tabaks- en nicotineproducten van het Trimbos-instituut blijkt dat één op de vijf jongeren tussen de 12 t/m 25 jaar in het afgelopen jaar wel eens een e-sigaret (vape) heeft gebruikt. Van de vapende jongeren steekt tweederde ook wel eens een sigaret op. Het wordt steeds duidelijker dat e-sigaretten schadelijk zijn voor de gezondheid. Deze landelijke signalen pleiten ook voor het terugdringen van het aantal verkooppunten van tabaksproducten.

Tegens

1. Op 25 oktober jl. heeft staatssecretaris van Ooijen in een kamerbrief laten weten dat het demissionaire kabinet geen stappen onderneemt richting een vergunningsstelsel waarmee gemeenten het aantal tabaksverkooppunten kunnen beperken. Eventuele besluiten over aanvullende maatregelen gericht op het beperken van het aantal verkooppunten voor tabaks- en rookwaren laat hij over aan een volgend kabinet. Hiermee zijn de motie van leden Kuik en van Esch en de motie van lid Mohandis afgedaan.
   Doordat er op dit moment geen zicht is op een landelijke beleidsrichting, kan lokaal beleid niet worden voorbereid. Dit maakt het nemen van een voorbereidingsbesluit, ook gezien de geldigheidstermijn*, niet passend.

   *Voorbereidingsbesluit:

   Oud recht tot 1 januari 2024:
   i. Bevoegd gezag is de gemeenteraad.
   ii. Een voorbereidingsbesluit geldt voor een termijn van 1 jaar. Als er bij afloop van deze periode niet een wijziging van het bestemmingsplan is genomen, dan vervalt het voorbereidingsbesluit. Omdat de kans groot is dat er geen bestemmingsplan meer genomen kan worden voor 1 januari, is de Omgevingswet van toepassing. In verband met het overgangsrecht (Omgevingswet) wordt de termijn dan 1,5 jaar.
   iii. Er is geen mogelijkheid tot bezwaar of beroep.

   Nieuw recht na 1 januari 2024:
   i. Bevoegd gezag is B&W (vanwege het genomen delegatiebesluit).
   ii. Een voorbereidingsbesluit geldt voor een termijn van 1,5 jaar. Als er bij afloop van deze periode niet een wijziging van het omgevingsplan is genomen, dan vervalt het voorbereidingsbesluit.
   iii. Er is geen mogelijkheid tot bezwaar of beroep.

2. Met het nemen van het voorbereidingsbesluit doen we een ingreep in de vrije ruimte in de markt. Nu passen we, waar dat van toepassing is, ruime bestemmingen in het bestemmingsplan voor economische functies toe. Bijvoorbeeld: in het bestemmingsplan Nijmegen Centrum – Binnenstad passen we nu, naast de bestemming Detailhandel, de ruime bestemming Gemengd toe waarbinnen de functie “detailhandel” is toegestaan. Dit biedt dan ruimte voor alle vormen van detailhandel, dus ook tabakszaken. De vraag kan gesteld worden waarom we deze ingreep wel toepassen voor tabak en niet voor andere soorten zaken (denk aan ongezonde voeding, nagelstudio’s, alcoholverkoop etc.).

3. Het ingrijpen op de vrije markt, in dit geval het beperken van het aantal verkooppunten van tabaksproducten, kan door een groep inwoners als ongewenste betutteling worden gezien. Vertrouwen in de (lokale) overheid kan bij deze groep (verder) afnemen wanneer de gemeente de vestiging van nieuwe tabaksspeciaalzaken verbiedt.

4. Ondanks dat er een oriënterende vraag van een ondernemer over het starten van een tabaksspeciaalzaak bij het Ondernemerspunt is binnengekomen, is het onduidelijk of meer ondernemers hierop instappen. Dit omdat de vraag is of een dergelijke zaak economisch rendabel te maken is.